

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

8·76
september

SOCIALMEDICIN • MILJÖFRÅGOR • HANDIKAPP

Tidskrift för Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka

pris 3:—

C-VITAMIN I NY FORM. TUGGISAR.

Nu kan du tugga C-vitamin i stora doser.
Inget vatten att lösa upp tabletter i. Inga sura
tabletter att svälja. Utan en naturlig syrlig
smak från äkta apelsiner.

Tuggbara IDO-C innehåller 500 mg askor-
binsyra per tablett och är helt sockerfria.

IDO-C

TUGGISAR.

Tillverkas av Ferrosan. Säljs på apoteken i 50-burkar.

Status

Organ för Riksförbundet
för hjärt- och lungsjuka

nr 8 1976 årgång 39

Ansvarig utgivare: **Albert Fredin**
Redaktör: **Erik Ransemar**

Förbundskansli:

David Bagares Gata 3, 1 tr, Sthlm
Postadress: Box 3196,
103 63 Stockholm
Telefon: 08/23 15 30
Postgiro: 95 00 11 - 7

Tryckeri:

Axlings Tryckeri AB,
Södertälje

Prenumerationspris:

Helår 25:—, medlemspren. 10:—

Ur innehållet:

Huvudanförandet vid förbundskon-
gressen handlade om Kultur åt alla.
Åke Fors talade bl a om handikapp-
utredningens senaste förslag. Sid 5

Status presenterar i övrigt två in-
tressanta intervjuer av tidningens
medarbetare:

Gunnar Nilsson har varit i Köpen-
hamn och träffat den kände danske
socialforskaren Bent Rold Ander-
sen. Sid 8

Blagoje Marinkovic har talat med
den jugoslaviske talforskaren
Dusan Cvejic. Sid 15

Bildkruss sid 17

Omslagsbild: Hernried

Foto sid 5, 6, 15: Mark Markefet

Teckningar sid 8 och 9:

Elsie-Britt Stenquist

RÄTTELSE: I förra numrets ledare stod det att det fanns över 900 pacemakerbärare och att förundersökningar, rutinkontroller efter operation m m i samband med pacemakers utfördes på två kliniker, båda belägna i Stockholm. Uppgifterna avsåg förhållandet i Stockholms län.

Fråga politikerna vilket samhälle de vill skapa!

Den generation som var med och byggde upp Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka har nu kommit en bra bit upp i pensionsåldern. Det är därför inte överraskande att en del av diskussionerna på riksförbundets kongress i Borås i juli månad i år kom att kretsa kring de äldres situation.

Frågan om de äldre lungsjuka och deras situation togs upp i en motion av Jönköpingsföreningen. Ingen vårdinrättning vill ta emot en gammal tbc-patient, fastslog man. Läkarna och avdelningen tar inte emot en sådan patient. Vi har bevis för detta i Jönköpings län och vi förmodar att det är likadant i andra län, konstaterade föreningen i sin motion.

Vi har inte någon utarbetad plan på hur vården skall ordnas och lösas för de gamla tbc-sjuka efter utskrivningen från lungkliniken, sa Jönköpingsföreningen. Detsamma kan nog samhällets representeranter säga.

Det är inte bara hos de äldre lungsjuka eller före detta lungsjuka som oron finns för att bli sjuk på äldre dagar. Det är strängt taget en ganska paradoxal situation vi befinner oss i, om vi ser den ur de äldres synpunkt. De har varit med om den tid, och den är inte långt avlägsen, då den som blev tbc-sjuk fick en förstklassig vård men utan hopp och bot för sin sjukdom. Nu får de uppleva hur sjukvården kan ge dem hopp om bot men inte garantera någon vård.

Ändå måste det vara fel att föra fram de här frågorna som enbart äldre frågor. Ett samhälle som ger de äldre samma möjligheter till trygghet som de yrkesverksamma generationerna måste bygga på en totalsyn.

Det går inte att bara se de äldres situation som en vårdpolitisk, en socialpolitisk, en arbetsmarknadspolitisk eller en bostadspolitisk fråga. Det är istället en planeringsfråga, frågan om vilket samhälle vi vill ha, vilket samhälle vi planerar för i framtiden. Planerar vi för ett samhälle som planerligt, organiskt växer fram kan vi undvika många av de problem som idag uppenbarar sig.

Idag finns det alltför många samhällen som är sneda samhällen, där åldersfördelningen är sned, där bostadsfördelningen är sned, där inkomstfördelningen är sned etc. En av Stockholms kranskommuner heter Botkyrka. Där finns ett bostadsområde som heter Storvreten. Där bor 6 369 innevånare. 67 av dem är 65 år och äldre. Det är 1,1 %. Det är ett snett samhälle som ger en felaktig bild av det totala samhället hos den generation som växer upp idag.

Nu pågår årets valrörelse för fullt. Fråga alla de politiker ni får en möjlighet att ställa frågor till, hur de planerar morgondagens samhälle. Fråga dem hur de vill att detta samhälle ska se ut och om de är beredda att skapa ett mer jämlikt samhälle.

Erik Ransemar

RHL:s journalistpris 1976 till Ulla Wallin-Sandring

Ordföranden i RHL:s pacemakerkommitté, Arne H. W. Larsson (till vänster) och förbundssekreteraren i RHL, Tord Axelsson, delade den 10 juni ut 1976 års journalistpris till Ulla Wallin-Sandring. Ulla fick priset för sakligt medicinskt reportage i GT, vilket är detsamma som Göteborgs-Tidningen.

Då många efter att ha läst Status belgradskorrespondents artiklar om medicinsk vård och rehabilitering i Jugoslavien vänt sig till förbundet för att få adresser dit man kan vända sig ber vi att få meddela att de som önskar diskutera rehabilitering i Jugoslavien kan vända sig till

Yugotours, Djure Djakovica 31, Post Box 636, 110 01 BEOGRAD

EGEN TILLVERKNING
OMARBETNINGAR
REPARATIONER

**Sengels
Guldsmedja
AB**

John Ericssonsgatan 12
112 22 Stockholm
Tel. 08/51 47 49

Pristagare bildkryss nr 6, 1976

1:a pris 50 kr Gustav Larsson, Björk-
vägen 10 B, 740 52 Gimo

2:a pris 25 kr Birgit Falk, Birger Jarls-
gatan 65 A, 113 56 Stockholm

3:e pris 15 kr Gösta Freijd, Åkare-
gatan 4, 311 00 Värnamo

**Rökfritt
så klart**

9 av 10 var positiva till rökfritt

Den 24 maj genomförde Trafikrestauranger resformen med helt rökfria restaurangvagnar. Till grund för beslutet låg bl a SJ:s platsbokningsstatistik, som utvisade att 75 % av alla resenärer bokar plats i rökfria kupéer. Nu vet man hur resenärerna mottog det här djärva initiativet.

För att få exakta uppgifter på hur reformen mottagits av allmänheten företogs en omfattande intervjuundersökning bland resenärerna under tiden 22—24 juni, alltså en månad efter det att reformen trädde i kraft.

Till samtliga passagerare på dessa tåg delade man ut frågeformulär, som fanns i tre versioner för att man i analysen skulle kunna ta hänsyn till svarsfördelningar beroende av formulärens ordalydelser. Totalt insamlades 1 284 bearbetningsbara formulär. Bortfallet från totala antalet resenärer var 4 %.

Av de insamlade intervjuerna framgår det att 90 % av resenärerna uttalat sig i positiv riktning om beslutet att införa rökfria restaurangvagnar. Intervjuundersökningen har utförts av ett marknadsundersökningsföretag i Stockholm på uppdrag av TR, som därigenom har fått klara besked om hur allmänheten mottagit reformbeslut: 9 av 10 personer vill inta sina måltider i rökfria serveringsvagnar.

DÅLIG BLOD- CIRKULATION

De cardio-artär-vasculära sjukdomarna är den vanligaste dödsorsaken i Sverige.

Läs boken

VILL NI LEVA LÄNGRE?

av dr Jacquemart — berömd av medicinska auktoriteter i Sverige och flera länder. Finns i Er hälsokostaffär. Eller rekvirera boken direkt från oss för 12:55 + moms.

AB CARLS-BERGH
BIOKEMISK OCH
FARMACEUTISK FABRIK
402 58 Göteborg

New York, slum och skrotupplag vägg i vägg med moderna skyskrapor.

Kultur åt alla

Kanslirådet Åke Fors, Socialdepartementet, informerar om Handikapputredningens nyligen framlagda förslag

Temat för RHL:s förbundskon- gress i juli i år i Borås var Kultur och fritid. Huvudtalare var kans- lirådet Åke Fors från Socialde- partementet. Han uppehöll sig främst vid det nyligen framlagda förslaget från Handikapputred- ningen om åtgärder för att un- danröja svårigheterna för handi- kappade att ta del av kulturlivet. Status återger här den senare hälften av föredraget. Mellanru- brikerna är satta av redaktionen.

Ibland höjs röster som hävdar att vårt välfärdssystem är alltför generöst. Det är inte länge sedan en av arbetsgiva- reföreningens direktörer i ett upp- märksammat uttalande hävdade att de som har sitt ekonomiska stöd från de offentliga socialförsäkringarna, dvs pensionärer, sjuka och handikappade bör hållas på en markant lägre lev- nadsnivå än andra.

För oss som inte godtar en sådan förlegad och samhällsfrånvärd upp- fattning är det viktigt att vinna majori- tet för en uppfattning för vilken so-

lidaritet och jämlikhet är självklara målsättningar. För hela samhället är det viktigt att handikappade får jäm- lika möjligheter med andra. Integra- tions- och normaliseringssträvandena måste fortsätta.

En viktig folkrörelse

Det är viktigt för samhället att handi- kapprörelsen medverkar i det fortsatta arbetet. Organisationerna har utveck- lats till en stark och viktig folkrörelse. Vi måste räkna med att ännu mer än nu kunna få anlita den kunskap som

I Stockholm river man och bygger nytt.

finns samlad inom rörelsen om handikappades situation, problem och behov. Samarbetet med handikapprörelsen är nödvändigt för att statens, landstingens och kommunernas fortsatta åtgärder skall bli bäst utformade och verkningfulla.

Det är också utomordentligt väsentligt att handikapporganisationerna kan fortsätta och ytterligare bygga ut sina opinionsbildande insatser. Det är det betydelsefullaste sättet att vinna ökat gehör för behovet av reformarbete och resurser på handikappområdet.

Kultur åt alla

Ett exempel på handikapprörelsens medverkan i samhällsarbetet finner vi i den sk HAKO-utredningen om det allmänna färdväsendets anpassning för handikappade. I denna utredning medverkade företrädare för handikapprörelsen. Utredningens förslag behandlas nu inom kommunikationsdeparte-

mentet, och vi kan vänta förslag till riksdagen om dessa viktiga frågor.

Även i handikapputredningens senaste betänkande, Kultur åt alla, som överlämnades till utbildningsministern i juni månad, har företrädare för handikapprörelsen haft möjlighet att framföra synpunkter.

Handikapputredningens uppdrag kan enklast uttryckas så, att den har haft att föreslå åtgärder som undanröjer svårigheterna för handikappade att ta del i kulturlivet. Utredningens förslag är ett komplement till det kulturpolitiska program som riksdagen antog 1974 på förslag av regeringen.

Samma kultur

Den viktiga utgångspunkten för handikapputredningens betänkande är att handikappade ska ha tillgång till samma kultur som andra. Utredningen vill inte skapa några särlösningar. Utredningen pekar på de hinder som finns

för handikappade att tillgodogöra sig samhällets kulturutbud, och på vad man kan göra för att undanröja eller minska dessa hinder. Utredningen vill på det sättet bidra till att skapa ett mjukare samhälle, ett samhälle där kulturutbudet är bättre anpassat till de handikappade.

Men hindren är givetvis olika och kräver olika lösningar. För att en rullstolsbunden person ska kunna följa en teaterföreställning krävs bara att lokalen är tillgänglig, att det finns färdtjänst och kanske också en ledsagare. Men den döve har föga glädje av konventionell teater. Stycket måste spelas på hans eget språk, med mim, åtbörder och tecken. Därför föreslår utredningen att Riksteatern utvidgas med en fast teckenspråkig ensemble för döva. Men utredningen räknar inte detta som en sär lösning, utan som en naturlig anpassning av teaterns uttryckssätt för att passa en utestängd grupp.

Boken måste göras tillgänglig

Med samma utgångspunkt anser utredningen att boken måste göras tillgänglig för blinda och synsvaga. Det sker genom att böckerna läses in på band eller skrivs på punktskrift. Utredningen föreslår att staten övertar De Blindas Förenings punktskriftsbibliotek och talboksbibliotek, som ju redan har statligt stöd. Detta statliga specialbibliotek bör utvecklas snabbt. Både antalet talböcker och punktskriftsböcker bör ökas väsentligt.

Dagspress i kassett

Synskadorna har mycket ringa tillgång till dagstidningar och annan tidningspress. Några få tidskrifter ger ut en ljudbandsupplaga. Handikapputredningen anser att dagstidningarna bör ge ut en kassettupplaga som blinda kan prenumerera på till samma pris som för vanliga tidningar. Till dess att vi får förbättringar på det här området bör De blindas förening få ett årligt anslag på en milj kr för att förstärka sin egen utgivning av särskilda tidningar och tidskrifter för synskadade.

Språkförenklade böcker

De psykiskt utvecklingsstördas problem med böckerna är av annat slag. De förstår sämre än andra. Därför behöver de lättlästa, språkförenklade böcker. Behovet av sådana böcker är stort, och det är bara tillgodosett i ringa mån. Utredningen anser därför att avsevärt flera lättlästa böcker ska ges ut, och föreslår också försök med lättläst utrymme i en dagstidning.

Mer textade program i TV

Sveriges radio har ett särskilt ansvar när det gäller service för handikappade. För de dövas skull måste TV-programmen textsättas i större utsträckning, eller teckentolkas. TV kan göra stora insatser för utvecklingsstörda genom att i bild, tal och text förklara, reda ut och upplysa. Samhällsprogrammen bör också beakta handikappsynpunkterna.

Teckenspråket skall erkännas

Av de här exemplen framgår att handikapputredningens kulturbetänkande i hög grad tar sikte på döva, blinda och utvecklingsstörda. Det är ju också naturligt eftersom dessa grupper har särskilda svårigheter att leva med i den sociala och kulturella gemenskapen genom språkliga handikapp. Bl a måste de dövas teckenspråk erkännas och få en stark ställning. För rörelsehindrade och andra handikappgrupper är det mera fråga om den fysiska tillgängligheten, som naturligtvis också är betydelsefull. För alla grupper gäller att det är viktigt att få vara med i föreningsliv och folkbildning. För detta krävs studiematerial som är tekniskt och språkligt anpassat, anpassade lokaler, färdtjänst osv.

Men det gäller också tillgängligheten i den meningen att det ska vara möjligt för allergiker att utnyttja allmänna lokaler och för rörelsehindrade som behöver ledsagare att få sådan.

Studieverksamheten växer

Jag har redan understrukt handikapprörelsens betydelse i samhällsarbetet. Handikapporganisationerna kan liksom andra folkrörelser räkna med ett aktivt samhällsstöd för sin verksamhet. Det ekonomiska stödet har ökat avsevärt under senare år, men vi vet att behoven är stora. Både medlemmarna och samhället ställer stora krav på handikappförbunden. Organisationerna har också insett att en förutsättning för inflytande i samhällslivet är att man har kunniga företrädare inom rörelsens egna led. De har därför en växande

studie- och kursverksamhet, i samarbete med studieförbunden. Samhället stöder studieverksamheten ekonomiskt, bl a genom studiecirkelbidrag och bidrag till studieförbunden. Dessutom får handikappförbunden dela på ett särskilt statligt bidrag på närmare ett par miljoner kronor. Pengarna går dels till studiekonsulenter, dels till kursverksamhet som inte kan finansieras på reguljär väg. Handikapputredningen anser att det behövs omkring 25—30 studiekonsulenter i handikapprörelsen och studieförbunden, och dessutom ökade medel för kurser och studier. Det behövs också pengar för information — både till medlemmarna och till allmänheten.

Stöd till tidskrifter utreds

I det sammanhanget finns det anledning att nämna att regeringen har satt till en särskild utredning som ska ta upp frågan om ekonomiskt stöd till ideella tidskrifter av bl a det slag som handikapprörelsen ger ut.

Handikapputredningen slår fast att handikapporganisationerna har svårt att finansiera sin omfattande och viktiga verksamhet, och föreslår att de statliga bidragen till organisationerna höjs från drygt 7 milj kr till ca 15 milj kr. Utredningen anser också att handikapporganisationerna själva ska få bestämma hur pengarna ska användas, utan föreskrifter från statens sida.

Kommunernas ansvar ökas

Handikapputredningen tar i sitt betänkande upp ett mycket stort antal åtgärder som bör genomföras för att handikappade skall kunna delta i olika samhällsaktiviteter. Åtgärderna har sinsemellan synnerligen olika valör; en del har grundläggande betydelse, andra avser mindre frågor inom delområden. Det gäller så skilda frågor som toktjänsten för döva och dövblinda, förstärkning av punktskriftens ställning, bättre tillgång på speciallärare i skolan, utvecklingsstördas behov av hjälpmedel, och ändamålsenliga lokaler för föreningsliv och folkbildning.

När det gäller kulturinstitutionernas lokaler och andra lokaler för allmänheten anser utredningen att tiden är inne för att också göra befintliga lokaler tillgängliga. Utredningen föreslår att man i varje kommun ska göra upp en plan för vilka lokaler som bör anpassas och i vilken ordning det bör ske. De kommunala handikappråden bör ta initiativ till planeringen.

Det ligger i sakens natur att åtgärdsprogrammet, totalt sett, får ses på lång sikt. Det kommer också att kräva avsevärda kostnader, som är betydligt större än de förslag till anslagsökningar som utredningen föreslår för nästa budgetår, och som totalt rör sig om ca 15 milj kr. De mera långsiktiga kostnadsökningarna gäller också insatser som behöver göras av landstingen och kommunerna. Här gäller det för handikapporganisationerna och handikappråden i län och kommuner att uppmärksamt följa utvecklingen och ta initiativ.

Lika kostnad för alla

Utredningen har den principiella inställningen att samhällsservice till handikappade inte ska kosta den handikappade mer än motsvarande service kostar andra. Kärnan i handikapputredningens betänkande är att handikappade ska ha tillgång till samma kultur som andra, och att i den mån särskilda åtgärder måste vidtas för att göra kulturutbudet tillgängligt skall åtgärderna och kostnaderna ses som en självklar del av den verksamhet det gäller.

RHL behövs

Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka är en av de många organisationerna inom handikapprörelsen. Det är också ett förbund som under en lång verksamhet har samlat värdefulla erfarenheter och kunskaper. Förbundet har levt med i den stegvisa omdaning av vårt samhälle och aktivt tagit del i samhällsarbetet. Jag vill önska RHL all framgång i sitt fortsatta arbete. Riksförbundet behövs i samhällsarbetet. Mycket återstår att göra. Trots omfattande reformer krävs fortsatta insatser på en rad områden för att handikappade aktivt ska kunna delta i samhällsgemenskapen. Vi vill utforma samhället, dess miljö, arbetsliv och andra aktiviteter med hänsyn till att stora medborgargrupper har funktionsbegränsningar av olika slag. Allt kan inte klaras på en gång. Men viljeinriktningen är klar. Vi vill skapa trygghet och jämlika villkor för alla. Ett samhälle för alla. ■

PLANERA FÖR STATUS JUL

Samma uppläggnings som i fjol

Rikt illustrerad, bl a i färg

Även detta år ett roligt familjespel
på mittuppslaget

Samma pris, 5:—, som i fjol

Kommunalmännen beslutar men kan de förutsäga konsekvenserna?

Danskt forskningsprojekt:

konsekvensanalys i kommunens samhällsplanering

Professor BENT ROLD ANDERSEN, välkänd sedan tidigare för *Status* läsare, leder ett tvärvetenskapligt forskningsprojekt med syfte att i första hand skapa metoder och modellsystem för kommunernas konsekvensanalys. **GUNNAR NILSSON** träffade Bent Rold Andersen i Köpenhamn och lämnar här en redogörelse för forskningsprojektet och en intervju som professorn beviljade *Status*.

Landskommunernas och amtskommunernas i Danmark ekonomi omspannar i runt tal över tretti miljarder kronor innevarande år. Som jämförelse kan nämnas att motsvarande belopp år 1962

uppgick till 3,6 miljarder kronor. Den offentliga sektorns starka tillväxt i Danmark efter kriget och särskilt under femti- och sextitalen kan sägas spegla det danska samhällets struktur- och omvandling och de därav orsakade kraven på ökad samhällsservice inom skilda sektioner. Ökningen av den offentliga sektorns tillväxttakt kan också sägas ha utgjort en integrerad del av den fulla sysselsättningens politik.

Pengar från momsfonden

Initiativet till det forskningsprojekt Bent Rold Andersen utsetts till ledare för har tagits av en grupp tjänstemän och forskare i Kommunernas Landsforening (motsvarar Kommunförbundet i Sverige), Amträdsforeningen,

samt Köpenhamns och Frederiksbergs kommuner.

Det är den danska momsfonden som finansierar projektet. Momsfondens kapital bildas genom restitution av den moms kommuner och amtskommuner debiteras. För en treårsperiod från 1 april 1975 erhöll projektgruppen ett anslag på 4,5 miljarder danska kronor.

I styrningsgruppen är Kommunernas landsförenings administrativa direktör Oluf Ingvarsen ordförande, medan Bent Rold Andersen och Uffe Bundsgaard-Jørgensen leder projektets praktiska utförande.

Syftet med detta brett upplagda forskningsprojekt är att utarbeta modeller och metoder för kommunernas konsekvensanalys, vari ingår ett brett

spektrum av olika variabler såsom de kommunala investeringarnas inverkan på näringslivets struktur, framtida behov inom olika vårdsektorer, tomt- och markpolitikens inverkan på företagslokalisering och redan befintlig företagsamhet, planläggning av gator och vägar och dess konsekvenser för en kommuns utveckling, trafikplanering etc. I projektet ingår också att utarbeta metoder och modeller för analys av effekter av kommunala investeringar och politiskt betingade beslut.

Hela arbetet kan indelas i ett sk kärnprojekt och olika delprojekt. I kärnprojektgruppens arbete är tre forskare engagerade, medan elva medarbetare på olika nivåer är knutna till skilda delprojekt. De senare engagerar

Enligt Bent Rold Andersen är bakgrunden till projektet i stort sett följande:

— Det har visat sig att kommunerna saknar adekvata metoder för att kunna förutsäga konsekvenserna av åtgärder, som man beslutar om inom olika sektorer av den kommunala förvaltningen, inom utbildningsväsendet, den sociala omsorgsvården och samhällsplanering m m. Vad vi här vill göra är att utarbeta underlag för effektanalys av den kommunala verksamheten.

— Det är mig veterligt första gången som kommunerna finansierat ett projekt liknande detta, och därför igångsattes projektet från starten som ett tidsbegränsat experiment. Den försiktighet som ligger i detta är emellertid

forskarnas teoretiska modeller och anpassa dem till den kommunala beslutsprocessens funktioner.

Något av en liten revolution

Meningen är att man skall utarbeta analysmodeller och metoder så att tjänstemännen i förvaltningarna skall kunna presentera förtroendemännens alternativa förslag till föreslagna åtgärder inom skilda sektorer inom samhällsliv och förvaltning. Emellertid ställer modellernas praktiska utförande ökade krav på de kommunala förtroendemännens praktiska och teoretiska utbildning. Vi frågar Bent Rold Andersen hur han ser på detta:

— Iakttagelsen är berättigad, men jag tror att hela metodiken såsom den

Hur skall resurserna användas?

en rad institutioner, universitet och högskolor.

Delprojekten består bl a av utarbetande av redogörelser och modeller för resursanvändningsanalyser, kostnadseffektanalyser, modeller och redogörelser avseende prognosmetoder för den kommunala planläggningen, alternativa omsorgsåtgärder för äldre, analys av alternativa skolstrukturer, och kollektivtrafikens framtid i Ribe Amtskommun m m.

Kommunalt forskningsbehov

Bent Rold Andersen påpekar inledningsvis att han själv inte är initiativtagare till forskningsprojektet som sådant, utan endast leder kärnprojektgruppens arbete. Här för åtnjuter han nu tjänstledighet från sin befattning som professor i samhällsvetenskap vid Roskilde universitet.

nu avlöst av en övertygelse om projektets värde.

— Staten har ju i viss mån behov av liknande analysmetoder och i styrgruppen sitter representanter för statliga organ, vilka givetvis har tillgång till kärn- och delprojektgruppernas handlingar och fö har full insyn i vår verksamhet.

— Intresset för vår verksamhet har resulterat i att vi föreslagits bilda en permanent projektgrupp med en budget av i första hand 3 miljoner kr per år.

— Vi har också noterat en ökad efterfrågan av projektets tjänster såsom förmedlingsverksamheten, vi deltar i kurser och vid seminarier som föreläsare och får därigenom tillfälle att i våra föredrag belysa de problem vi arbetar med inför kommunala förtroendemän, tjänstemän och övriga anställda i kommunal förvaltning.

— I sammanhanget är det inte minst väsentligt att vi får tillfälle att pröva

presenteras kräver en anpassning till de kommunala beslutsprocesserna under en lång tid och att det blir en liten revolution på sikt, men ingen drastisk ändring.

— Självklart kräver det system, dessa modeller och analysmetoder, som vi utarbetar kunskap och insikter, men självfallet blir det de förtroendevaldas egen sak att avgöra hur deras utbildning skall utformas.

Sådd i god jord

Danmark har i dag över 100 000 arbetslösa. Diskussionen om resursanvändning och den offentliga verksamhetens roll i samhällsutvecklingen är därför aktuell och intressant.

Bent Rold Andersen anser att den ekonomiska krisen i viss mån har aktualiserat projektet och också är bakgrunden till intresset för projektet från kommunernas sida. Men den avgörande faktorn är den ökade pressen på den offentliga sektorn och det därav

följande skattetrycket, vilket gjorde sig gällande före krisen.

Just diskussionen om resursanvändningen inom den offentliga sektorn och avsaknaden av adekvata metoder för konsekvensanalys har måhända påskyndat projektets igångsättning och framskridande.

Inte minst viktigt synes det vara att kommunernas förtroendevalda blir i stånd att strukturera beslutsunderlag och överblicka beslut som fattas. För de långsiktiga konsekvenserna av politiska beslut saknas ju idag en praktiskt användbar analysmetod.

Vi diskuterar också med Bent Rold Andersen den samhällsprocess som fn pågår, och han konstaterar torrt med ett smil av en "vismand" att det är i de flesta avseenden som kommunerna styrs av utvecklingen och inte tvärtom.

Den utveckling det danska samhället genomgår vill Bent Rold Andersen kommentera så här:

— De mer djupgående förändringarna i det danska samhället beror i första hand på världsutvecklingen, industrialiseringen efter kriget, urbaniseringen och ändringen i sociala relationerna, tex kvinnornas ökade inträde i förvärvslivet.

— Kraven på samhällets resurser har blivit flera och större. Vi kan tex nämna att kvinnornas upptäckt av förvärvslivets möjligheter medför bl a ökade krav på en anpassad och fungerande barntillsyn i samhällsregi.

I sammanhanget vill jag nämna att vi genom studier funnit att under tretitalet så gott som alla kommuner fattade beslut om likartade åtgärder vad avser tex barntillsynen. Så därför frågar vi oss vad det är för mekanism som påverkar de politiska beslutens innehåll och inriktning. Det är så pass intressant detta, att vi menar att fenomenet bör utredas och undersökas vetenskapligt. Vi kan också fråga oss, om det är något av en naturlag att mer djupgående och varaktiga sociologiska förändringar i samhället alltid medför

ökade krav på åtgärder och service från samhällsorganens sida.

— Vad vi måste konstatera som helt rimligt är att förändringen av familjens roll och struktur ställer krav på ökad samhällsservice för att ersätta de funktioner familjen förlorat.

Den ekonomiska krisen

Bent Rold Andersen är ekonom och har från årsskiftet i år varit ordförande i det ekonomiska rådet. Vi frågar därför om dennes syn på den ekonomiska kris som landet genomgår. Svaret blir följande:

— Den nuvarande krisen kan sägas vara utlöst av oljeprisernas uppgång, men är också betingad av de minskade investeringarna och en restriktiv ekonomisk politik i företrädesvis Västtyskland och USA. I ett kapitalistiskt system med marknadsekonomi har man att balansera inflationen med minskad sysselsättning, en konflikt som är skapad under de senaste åren och för att stävja inflationen har man i de tongivande länderna valt ökad arbetslöshet.

I systemet ligger också en motsättning mellan offentliga sektorns tillväxt och kravet på ett fast penningvärde.

Bent Rold Andersen påpekar därtill att motsättningen mellan hänsynen till en stabil prisutveckling och hänsynen till sysselsättningen är svår att lösa i en marknadsekonomi.

— Visste jag hur den motsättningen skulle kunna lösas, finge jag nobelpriset i ekonomi, menar Bent Rold Andersen, som därtill vill betona, att det är just de inkomstpolitiska styrmedlen, som idag i högsta grad förtjänar att diskuteras.

Bent Rold Andersen påpekar att han inte finner det motiverat att kalla krisen strukturell i den meningen att produktiviteten har växt alltför mycket i de varuproducerande branscherna. Det finns ju principiellt ingen gräns för hur mycket som kan avsättas, bara man är villig att använda finanspolitiken till

att sätta efterfrågan tillräckligt högt. Gränsen härför sätts ju inte av en "för hög" produktivitetsstegring utan av de inflationsskapande krafterna och av en otillräcklig samordning av staternas ekonomiska politik.

Bent Rold Andersen menar att i diktaturer, där man använder en hård kontroll och styrning av pris- och löneutvecklingen, kan det vara lättare än i demokratiska regimer att lösa de grundläggande konflikterna i ekonomin.

Vill man bevara det demokratiska systemet och en marknadsekonomisk hushållning, måste man acceptera att kriser, övergångsperioder med svåra problem och flaskhalsar i varuomsättningen emellanåt kommer att uppstå, men att man måste finna förfinade metoder att hantera problemen. Bent Rold Andersen jämför därvid det system man tillämpar i Östeuropa med vårt och konstaterar, att man där har relativt ett fastare penningvärde men däremot upplever kriser av en annan natur, kriser som han karakteriserar som i första hand leveranskriser.

En tanke som Bent Rold Andersen sått i Danmark är att man i ökad utsträckning skulle använda ett flexibelt system av bidrag och avgifter för att uppnå vissa definierade politiska och ekonomiska mål. Som exempel vill han nämna att man åtminstone diskuterat tanken att använda ett sådant system för att komma till rätta med arbetsmiljöproblemen. Företag med dålig arbetsmiljö skulle debiteras en avgift medan företag med god arbetsmiljö skulle få bidrag.

Kostnaderna för utbildning vilar i stort sett på samhället, men företagen utnyttjar samhällets utbildningskapacitet sålunda, att man i ökad utsträckning anställer högutbildad arbetskraft, medan människor med ingen eller bristfällig utbildning slås ut. Infördes ett system med bidrag till företag som anställer personer med lägre eller ofullständig utbildning och togs avgifter ut av företag som var mer benägna att anställa väl- och högutbildad arbetskraft skulle man kanske så småningom nå en samhällsekonomisk balans i arbetskraftens struktur.

I första omgången är sådana priciper kanske användbara inom den offentliga sektorn. De olika offentliga organen levererar många tjänster, som visserligen kompletterar och ersätter varandra. Man skapar ett behov för anpassning av finansieringssystemen, så att de olika myndigheterna och organen inte söker att uppnå besparingar genom att skjuta över utgiften på varandra.

Ett tryggt stöd i en svår stund

Stockholms

ELDBEGÄNGELSEFÖRENING

Ombesörjer både eldbegängelse- och jordbegravningar. Utan enskilt vinstintresse.

Huvudkontor: Sveavägen 116 vid Odengatan 15 16 60
Söder: Ringvägen 127 40 58 59 eller 40 58 76
Folkungagatan 104 (vid Renstiernasgatan) 43 66 17

Kungsholmen: Hantverkarg. 28 53 33 75 Sollentuna: Sollentunav. 118 96 26 25
(AB Öhmans begr.byrå) Hågersten: Blommensbergsv. 127
Östermalm: Valhallav. 143 63 40 61 vid Hågerstensk. 18 65 00
Handen: Källv. 20 B 777 22 10 Järfälla: Ombud fru G. Hahn 0758/108 00
Märsta: Ombud. Stationsg. 3 0760/150 90 Göteborg: Chalmersg. 21 031/20 21 30

Rådgivning och dödsfallsanmälan efter kontorstid 08/51 91 00

TB-kontot

Det nya, mjuka sättet
att betala sina försäkringar.

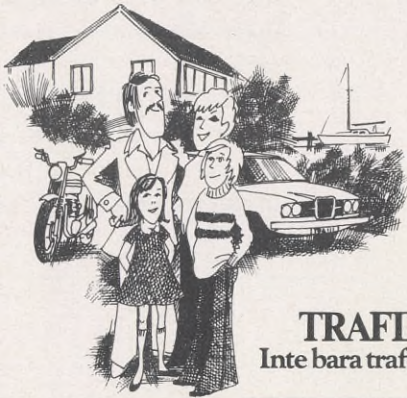
Normalt betalar man sina försäkringar i förskott, antingen per hel- eller halvår.

Med TB-kontot kan du sprida försäkringspremierna på 10 eller 12 månader. På så sätt får du en bekväm och jämn fördelning och kan lättare planera din budget.

Varje månad får du ett kontobesked med alla försäkringar och eventuella ändringar upptagna. Där står totalpremien och vad du skall delbetala. Enkelt, eller hur?

I TB-kontot kan du plocka in praktiskt taget alla dina försäkringar för hem och familj. Du kan to m få debitera eventuella självrisker! TB-kontot passar också perfekt för företag — stora som små.

Hör av dig så får du veta mer om TB-kontot.

TRAFIK-BORE
Inte bara trafikförsäkringar

VÄVSTOLAR

VÄVRAMAR
VÄVREDSKAP
KNYPPELDYNOR

Begär katalog

Vävstolsfabriken

Fack 125, 280 64 GLIMÅKRA. Telefon 044/421 41

Riksbekant SPECIALINDUSTRI för VÄVSTOLAR i
KVALITETSUTFÖRANDE

Välkommen till

Sveavägen 41, Stockholm. Tel. 08/22 75 80

- studiecirklar
- föreläsningar
- konferenser
- debatter
- teater
- musik
- film
- utställningar

JÄMLIKHET, SOLIDARITET OCH DEMOKRATI

ABF:s bildningsverksamhet är grundad på jämlikhet, solidaritet och demokrati. Och den ska stödja en samhällsförändring i arbetarrörelsens anda. Verksamheten ska också skapa förutsättningar för alla att ta del av utbildning, föreningsliv och kulturliv. En stor del av den här målsättningen uppfylls av studiecirkklarna.

I dom avgör deltagarna tillsammans hur man ska arbeta. Var och en bidrar med egna kunskaper och erfarenheter. Åsikter möts och ventileras.

ABF är en förkortning av Arbetarnas Bildningsförbund. Det bildades 1912 som en följd av arbetarrörelsens stora behov av folkbildningsarbete. Numera består ABF av 39 olika organisationer mer eller mindre knutna till arbetarrörelsen.

LISSABON, som är byggt på sju kullar, med färggranna hus i täta klungor, skall ses högt uppifrån från en av de många utsiktsplatserna.

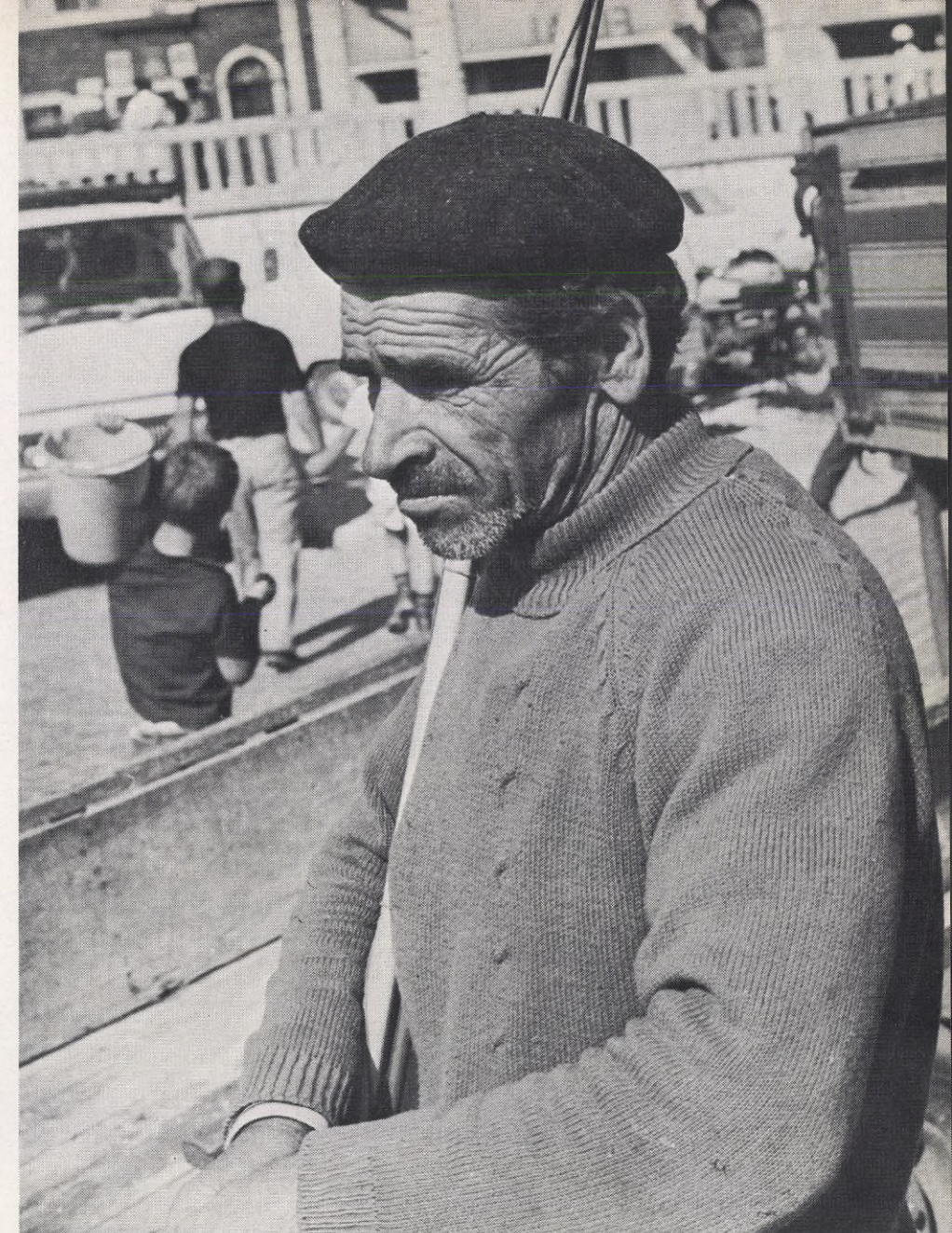
Portugal — ett nytt spännande resmål

Portugal, som för två år sedan genom en oblodig revolution gjorde sig av med en femtioårig fascistdiktatur, har blivit ett nytt och spännande resmål för många svenskar.

De pengar vi spenderar i Portugal behöver den nya staten mer än väl, men befolkningen lever alltjämt under svåra ekonomiska förhållanden.

Är man traditionell turist, motsvarar Portugal högt ställda krav: maten är utmärkt, speciellt de många fiskrätterna, liksom de portugisiska vinerna, hotellen är av hög klass. Klimatet är en önskedröm för nordbor med sin flödande sol och de behagliga havsbriserna.

Den som vill lära känna folket och den omvandlingsprocess som landet genomgår kan genom Reso göra "sociala studiebesök". Då kan man besöka en fiskfabrik, ett sjukhus eller Lisnavevarvet och ta del av hur folket har det i landet nuförtiden.

Hårt arbete och slit präglar denne fiskares ansikte. Efter nattens fångst är han på väg till fiskauktionen.

Portugal

Text och bilder:
Karl-Heinz Hernried

Ungdomarna på den här gatan i den lilla hamnstaden PORTIMAO på Algarvekusten kan kanske forma en bättre framtid.

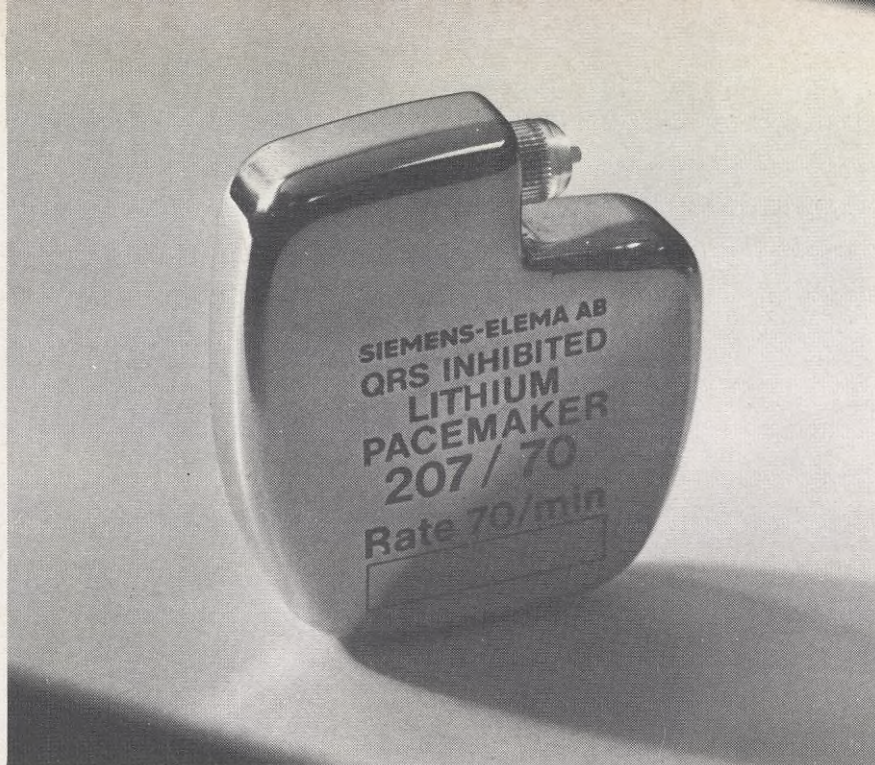

Femtio års diktatur, har för portugiserna inneburit mycken nöd och lidande. Dessa kvinnors ansikten bär syn för sägen.

Längs Portugals långa kuster finns många små fiskehamnar, som sjuder av liv. Här lossas dagens fångst från en av den livfulla hamnstaden PORTIMAOs många fiskebåtar.

Så här ser en modern pacemaker ut. Den drivs av ett litium-jodid-batteri.

Pris till pacemakerpionjärer

Rune Elmqvist och Åke Senning får fint erkännande

Två svenska pacemakerpionjärer, dr Rune Elmqvist och professor Åke Senning, har tilldelats ett pris för konstruktionen och implantationen av den första pacemakern som implanterats i en människa.

Priset, som instiftats av Aachener und Münchener Versicherung AG i Västtyskland, utdelas årligen för banbrytande insatser inom teknik och tillämpad naturvetenskap. Pristagarna har utsetts av en fristående jury bestående av sex professorer, tre från Rheinisch-Westfälischen Hochschule i Aachen och tre från Technische Universität i München.

Arne Helge W. Larsson första patienten

Den första pacemakern, bestod av en pulsgenerator och två laddningsbara nickel-kadmium-batterier helt ingjutna i ett litet runt epoxihartsblock, mindre än ett cigarettpaket. Den konstruerades av Rune Elmqvist och implanterades i början av oktober 1958

på Karolinska Sjukhuset i Stockholm av Åke Senning, numera professor och chef för Kirurgiska Kliniken vid Universitetet i Zürich, Schweiz. Patienten, Arne Larsson, som sedan dess genomgått ett flertal pacemaker- och elektrodbyten är idag vid god vigör, bär fortfarande pacemaker, tillhör de aktiva inom RHL, främst dess pacemakerkommitté.

Denna pacemakerimplantation var det första steget i en utveckling som ingen då kunde förutse. Idag lever över 300 000 människor i världen ett dragligare liv tack vare sin pacemaker, som i många fall varit direkt livräddande.

Under 60-talet och fram till idag har pacemakertekniken utvecklats raskt och ett flertal företag i världen tillverkar nu pacemakrar. Det svenska företaget Siemens-Elema AB i Solna är med sin långa erfarenhet en av de ledande tillverkarna idag.

Längre livslängd idag

Utvecklingen har främst givit pacemakrar med större tillförlitlighet, bättre anpassad teknisk funktion och

framför allt med längre livslängd — idag 6—12 år. Även elektroder och implantationstekniken har förbättrats väsentligt.

Rune Elmqvist, 70 år, med. lic. i Lund 1939, medicine hedersdoktor i Lund 1957 och teknologie hedersdoktor i Lund 1974 kom år 1940 till Järnhs Elektriska AB (numera ingående i Siemens-Elema AB). Han har, utöver den implantabla pacemakern gjort ett flertal epokgörande uppfinningar inom medicinsk teknik, bl a en rörpotentiometer för pH-mätningar 1927, den första trekanaliga EKG-apparaten 1931 och vätskestrålskrivaren — Mingografen — 1948. Mingografprincipen används idag i elektrokardiografer, elektroencefalografer och även i tekniska skrivare av olika slag.

Åke Senning, 61 år, med. dr 1952, doc. i experimentell thoraxkirurgi vid Karolinska Institutet 1953, laborator 1958—61 (tf. 1957). Professor och chef för kirurgiska uniersitetskliniken vid Kantonsspital i Zürich sedan 1961.

Senning har gjort uppmärksammade insatser inom experimentell hjärtkirurgi.

Hörseln, synen och den inre känsligheten formar människans röst.

Rehabilitering av talförmågan viktigt för sociala anpassningen

Professor dr DUSAN CVEJIC är överläkare vid foniatriska avdelningen vid otorino-laryngologiska kliniken vid medicinska universitetskliniken vid Beograds universitet. Han berättar här för Status korrespondent i Beograd, BLAGOJE MARINKOVIC om de senaste rönen inom foniatrin.

Kommunikationen mellan människorna har spelat och spelar en utomordentlig roll i deras fysiska och psykiska utveckling. Talförmågan och sångförmågan, som uttryck för röstens finaste funktioner, var redan känd och utforskad av antikens filosofer. Den berömda

retorikern Demostenes brukade fylla munnen med stenar och sökte överrösta vågornas brus för att på så sätt eliminera bristande funktioner i talförmågan. Redan då ansåg man att "rösten är individens och själens spegel", dvs under antiken insåg man till fullo vilken avgörande inverkan på talproduktionen som människans psyke, karaktär och andra komponenter i det centrala nervsystemet har.

Talforskning som naturvetenskap

Naturvetenskapen förklarar röstens funktion på ett enklare sätt. Naturvetarna har betraktat luftstrupen och stämbanden som de enda komponenterna

verksamma vid talproduktion och har felaktigt sökt att jämföra människans talapparat med ett blåsinstrument. Talproduktionen har sålunda uteslutande studerats och förklarats utifrån mekaniska teorier. Å andra sidan så har talet studerats utifrån fonetiska och lingvistiska kriterier och då huvudsakligen inom den medicinska forskningens ram.

Foniatrin som vetenskap

— Under de sista trettio åren, säger professor Dusan Cvejic till Status medarbetare, har foniatrin börjat utvecklas snabbt som en ny medicinsk disciplin som i första hand omfattar fysiologiska

studier vad avser störningar i röstens funktioner, tal- och sångförmåga och förståelse av talet och sången, vilket är synnerligen viktigt för röstens utveckling.

— Denna disciplin utforskar de elementära hjälpmedlen för talkommunikation och de störningar i denna, som kan komma att uppstå. 1971 grundades europeiska foniatriska unionen, och den kongress, varvid unionen instiftades hölls i Beograd.

— Medan man, som jag redan sagt, tidigare betraktade luftstrupen och stämband som de enda källorna för produktionen av sång och tal och alla störningar i denna ansågs härröra från dessa organ, anser man däremot i dag att hela talproduktionen är en integrerad funktion av människans organism. Detta så mycket mer som en stor del av organen hos människan är verk samma vid produktionen av vad vi kallar tal och sång. Dessa organ kan man indela i centrala och perifera.

— Avgörande komponenter för talet är belägna i centrala nervsystemet, medan de endokrina körtlarna också har en mångsidig inverkan på röst- och talfunktionerna. Bortsett från detta är det alldeles tydligt att människan inte har några speciella organ för tal-kommunikationen utan för tal- och röstfunktionerna har organ och delar av organ i den respiratoriska apparaten och matsmältningsapparaten tagits i anspråk och anpassats härför. Denna anpassning är sekundär och under tiden har vissa anatomiska modifikationer inträtt, som har förfinat dem vad avser deras förmåga att medverka i talproduktionen.

Barnets talutveckling

Professor Cvejić är i Beograd för övrigt känd som den läkare, som de flesta skådespelare och operasångare söker hos för sjukdomar eller besvär i talorganen. Själv är han också känd och omtyckt som en utomordentlig sångare och hans hustru är känd som operasångerska och är engagerad bla vid Wiens Opera och Scala i Milano. Det är en utom medicinen känd personlighet som vi besöker och till pro-

fessor Cvejić kommer ofta utländska forskare på besök.

Under vårt besök kom några operasångare för att få sina stämband undersökta. Han har också gjort sig känd och uppskattad som tal- och sångpedagog för sångarna och skådespelarna vid Beograds scener.

— Under sin utveckling, fortsätter professor Cvejić vårt samtal, börjar barnen skapa sina tal- och röstmodeller, dvs de utvecklar sitt eget individuella vokalschema. Dessa schemata formeras och programmeras i hjärnan automatiskt, vilket förklaras genom Pawlovs teorier om de betingade reflexerna och genom den allmänna informationsteorins modeller. Detta vokalschema skapas i det centrala nervsystemet och realiserar i de perifera talorganen, vilka redan är verksamma i andningen och sväljningen. Med hänsyn till att inom en viss anatomisk region pågår olika fysiologiska processer, vilka under tiden medför ömsesidig påverkan av dessa organ, blir dessa funktioner automatiserade.

— Talorganens funktioner måste vara harmoniska. Om av någon orsak denna harmoni blir störd, så kan man återställa de störda organens funktioner. Alla dessa eventuella störningar måste var och en för sig betraktas som allvarliga, enär som jag redan sagt, tal- och röstfunktionen är integrerad med kroppen i sin helhet och följaktligen kan störningar i ett av dessa reläer inverka menligt på andra organ.

Väsentliga element för talets realisation

Hörseln, synen och den inre känsligheten är de väsentligaste elementen för en tillfredsställande realisation av rösten.

Professor Cvejić fortsätter:

— Man måste iaktta alla dessa funktioner när man söker att förbättra eller återställa rösten, eftersom patienten först och främst med hjälp av den egna hörseln måste kunna känna igen de fel han/hon gör och höra hur man med hjälp av hela systemet korrigerar eventuella fel.

— Å sin sida aktiverar dålig röståtergivning emotioner som hindrar en tillfredsställande samordning av patientens rörelser, vilket i sin tur resulterar i en ytterligare försämring av rösten, vilket å sin sida provocerar samtalsneuroser.

— Ett otillfredsställande bruk av rösten hos barnet, leder till funktionella störningar, som manifesteras i överkänslighet. Oftast är problemet organiska förändringar i form av små blåsor på stämband. Många läkare

ordinerar kirurgiskt ingrepp, men man måste vara synnerligen återhållsam med det, eftersom följderna kanske inte verkar så dramatiska som hos vuxna, men ändå är synnerligen viktiga. Skador på vävnaden i larynx kan orsaka senare yrkeshandikapp. Sådana barn kan, oavsett hur talangfulla de än är, aldrig söka sig till yrken där god tal- eller sångförmåga erfordras, tex politiker, sångare, lärare eller andra yrken där kommunikationsförmågan är viktig. Därför är det bättre att man vid de störningar som vi här har talat om hellre försöker först med rehabilitering av rösten samtidigt med en rehabilitering av individen.

Målbrott

Fortsatt målbrott är i själva verket utslag av en konfliktsituation där icke uppnådd identifikation eller som Freud benämner det beroendekomplexet — alltså en önskan att stanna under sina föräldrars beskydd är en av de väsentligaste orsakerna. Dess yttringar kan elimineras genom rehabilitering av rösten samtidigt med att psykoterapi används, eftersom all erfarenhet visar att om man använder bara en av de två metoderna, uteblir önskat resultat.

Professor Cvejić förtydligar ytterligare:

— Orsaker till många sjukdomar hos vuxna är felaktigt bruk av talapparaten och olika neurotiska tillstånd. En stor del av sjukliga förändringar i talapparaten är yrkesbetingade sjukdomar. De kan indelas i fononeuroser och fonoponoser.

— Fononeuroser är röststörningar, vars orsaker är psykosomatiska: Konfliktsituationer, stress, ångestneuroser och andra.

— Fonoponoser uppstår på grund av att talapparaten används felaktigt, eller, vilket ofta sker, överansträngs. Talapparaten är belägen på ett ömtåligt ställe, därav blir dess muskler inte sällan snabbt överansträngda. Dvs de fysiologiska gränserna för dess funktioner överskrids. Störningar uppstår inte sällan också i talapparatens automatik, vilket leder till försämrade ljudemittering.

Slutsatser och kommentar

Nutida diagnostik med sin utvecklade medicinska teknik möjliggör att man i tid kan upptäcka olika störningar i talapparaten och röstens funktioner och genom rehabilitering under goda klimatterapeutiska villkor hjälpa människor som lider under dessa sjukdomar av en eller annan orsak. ■

**TÄNK PA
HJÄRT- OCH LUNGSJUKAS
BLOMSTERFOND**

Postgiro 95 00 11 - 7

Bankgiro 573 - 4090

STATUS BILDKRYSS

FLOTT-LED				BRUN BE-LÄGG-NING				LY-RISKT	BERG-ART											
HAR FÖR-VEDAD STAM								HAR DÄLIGA KUNDER ALF							↓	SÄTT ALLT-JÄMT				
KAN GE MJÖLK				SNABB FLY-GARE						UT-SIKT						VANKA FEST				
HAR FINA DUN		FOT-BIT BI		↓	VILAR I TULL	(SVENSK STAD				GÅRDEN HÄR HEM MA I NÄRRE										
↳						TUNNA FRÄN-VARO			FLYGER HÖGT										KANSKE I PÅLSEN	
I VAL-LOKAL BUS-UNGE						KRON-BLOM-SIDOR KOPPTAG			STRUTS				LÄR-FUNGE KAN GE TIPSPENG							
↳			CYKEL-KLUBB	HAR GÅTT I SELE			I PRIS-SAM-LING	RÖRD RÖRA						STÄN-DIG					SLÅS PA-KET	
PRO-VOCE-RAT	HÄR DAGENS AVISA			SKRI TASAR FRAM				RYMD-MÄTT HÄLS-DUK											DUBLIN BO BLOM-MA	
↳										SÖTNOS DO I KRIG										
TILL-TRÄDA	KAN GE RÖR UNG-HUND				VÄG-TOPP				KLANG-FULL										↓	KRI-TIK
↳					VALUTA				HÖLJE											
						TRÄ-LÅDA														
KORT-FÄRG	KÖRS OFTA PÅ BURK	KAN MAN HETA RUTT-NERAD						VISAR OFTA FRIARE VILF												BLIR OFTA RÖKT
↳							FÖR AKKO-BÄRSKILT NUMMER													HAR LUGNT FLÖDE
IDÉ						KAN VÄRMA DAM														STAD TYSK-LAND

nr 8

Namn

Adress

Postadress

Lösningarna måste vara **Status redaktion, Box 3196, 103 63 Stockholm**, tillhanda senast den 10 okt. och tävlingsbrevens skall vara märkta "Bildkryss nr 8".

Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 50, ett på 25 och ett på 15 kronor.

Pristagarnas namn meddelas i Status januarinumner.

ANDERZ HARNING Den olycklige poeten

Jag träffade en finsk poet i en restaurangvagn på ett tåg i Jugoslavien. Eller i varje fall en hygglig grabb från Tammerfors som ville bli poet. Jugoslaviska restaurangvagnar är synnerligen inspirerande. Den här utgjorde inget undantag. Landskapet utanför var elegiskt och småkulligt. Dramatiska moln rullade över himlen. Små montenegrinska kypare rann ettrigt mellan borden. Slivovitzen flödade och ölet smakade lagom smutsigt. Foreller och änder puttrade på faten.

Tammeri hade bekymmer. Det var för övrigt han som föreslog att bra öl borde ha en lätt smutsig smak. Lite karbid och lite vardagliga föroreningar. Han avskydde Finland. Det höll på att bli lika aseptiskt som Sverige. Med Karelen gick de smutsiga nätterna förlorade.

Men det var inte bara det. Finland var ett omöjligt land för en poet. Man vågade inte ens supa längre. Om man gjorde det beskylldes man för att försöka imitera Pentti Saarikoski och Hannu Salama. Man var en satans didakt om man tog sej ett glas offentligt och samtidigt sa att man skrev lite på lediga stunder. Lika omöjligt var det att skriva om fruntimmer på ett öppet och självbekännande sätt.

En poet kan ju trots allt inte bara skriva om landskap. Inte ens Goethe orkade med det hela tiden. En massa allmänna sociala ämnen var också uttömda. För övrigt fanns det en särskild klick som specialiserat sej på så-

na. Allting med den kärva bondestammen försvann sommaren 44.

Den montenegrinska kyparen spetsade öronen och lyssnade oförstående till utgjutelserna. Han beundrade Tammeris rappa handlag med glaset. Där fanns en elan som han förstod sej på. Jag försökte förklara att den törstige gästen inte fick dricka i sitt hemland. Montenegrinen spärrade upp ögonen och skakade på huvudet och gjorde ett raskt snitt över halsen med pekfingeret. Det var mycket effektivt som mimisk framställning av en likvärdig katastrof.

(Parentetiskt kan man ju annars notera att miljoner människor världen över fortfarande lever i föreställningen att Sverige har totalförbud. När man ser svenskar utomlands förefaller det ingalunda otroligt heller.)

Montenegrinen undrade hur det kunde vara möjligt att förbjuda alkohol. Inte ens det nattsvartaste kapitalistiska land borde vinna nånting på det. Jag sa som det var att man visst fick dricka i Tammeris hemland men att Tammeri inte själv fick dricka. Det fanns en person som hette Saarikoski som hindrade Tammeri från att dricka. Montenegrinen framhöll att han visserligen aldrig hört talas om vederbörande men att han ändå drog slutsatsen att det rörde sej om ett monster. Men han kunde inte påminna sej att monstren nånsin sjunkit till sånt lågsinne. Han kände djupt medlidande och uttalade en förhoppning om att monstret förr eller senare kunde

oskadliggöras. Han bad om ursäkt när han tillade att han tillsvidare var tacksam om monstret åtminstone kunde hållas kvar inom landets gränser. När allt kom omkring var det inte så långt till Montenegro. Monster kan stundom förflytta sej mycket snabbt.

Jag sa att såvitt jag visste hade Saarikoski varit i Montenegro. Eller i varje fall i Jugoslavien. Montenegrinen slog händerna för ögonen och sjönk ihop. Han lugnade sej något när jag förklarade att monstret inte drabbade alldeles blint. Jag trodde att kypare och särskilt kypare på expresståg tydligen gick fria. Tammeri hade under tiden druckit ytterligare två glas och befann sej i en stämning som även en dålig iakttagare skulle ha karaktäriserat som beskänkt.

— Min pappa är gymnastikdirektör sa han. En riktig finsk gymnastikdirektör. Han vill att jag också ska bli gymnastikdirektör. Det blir alla som inte kommer med i landslaget. Gymnastikdirektörer får dricka. Det är ingen som anklagar dom för att imitera generaldirektören i skolöverstyrelsen. Men jag vill bli poet. Och då får jag inte dricka. Jag måste åka till Montenegro för att dricka.

Jag översatte så gott det gick för montenegrinen. Han påpekade att han personligen tyckte utomordentligt illa om gymnastik men att han var ganska häändig på att kasta kniv. Tyskarna tyckte inte om när man kastade kniv under världskriget. Alla i Montenegro kastade kniv. Det fick man göra även

Anderz Harning träffar en finsk poet på ett tåg i Jugoslavien. Poeten har bekymmer. Tillsammans med den montenegriske kyparen diskuterar de vad som kan göras.

när man drack. Det var för övrigt särskilt förståeligt under sådana omständigheter. Men poeter fick alltså inte dricka för monstret?

Tammeri insköt att särskilt debuterande poeter var underkastade ett rigoröst förbud. Montenegrinen blev röd i ansiktet och andades stötvis och tömde själv hastigt ett glas. Jag trodde att han möjligen led av hjärtbesvär eller förhöjt blodtryck.

— Då får inte jag heller dricka, sa han dystert. Jag skriver dikter på fritiden. Jag har skickat in en hel bunt dikter. Alla montenegriner är poeter. Hela Montenegro är hotat. Det där monstret måste avlivas.

Jag sa att han kanske ändå inte behövde vara orolig. Monstret var utslutande intresserat av sitt hemlands poeter. Utländska diktare på besök blev aldrig antastade. Dom brukade tvärtom dricka kopiösa mängder alkohol i Tammeris hemland. Man kunde rentav säga att dom vallfärdade dit just för att dricka. Monstret uppförde sej mycket välvilligt. Montenegrinen föreföll föga övertygad. Han sa att jag bara försökte trösta honom. Det var känt att monster var nyckfulla. De kunde uppföra sej på ett och samma sätt i många år bara för att invagga mänskorna i säkerhet. När man minst anade det slog de sedan till.

— Jag är väldigt belastad, fortsatte han sorgset. Jag har kallat min diktbok för Montenegro i fest och gamman. Varje dikt har titel efter en dryck. Där finns tvåhundra-

sextioåttio. Men jag hann aldrig smaka på den sista. Den brändes av en gubbe i Spuz. Han dog innan jag hann dit och tog receptet med sej i graven.

— Nåt sånt kan jag inte skriva, sa Tammeri. Om jag nämner koskenkorva i en bisats så vrålar kritikerna av förtjusning och skriver att jag har förläst mej på min idol. Det vill säga. Kritikerna gör Saarikoski till min idol eftersom jag nämner koskenkorva. Många miljoner liter koskenkorva rinner ner i finska strupar varje år och varenda människa får berätta om det. Alla utom jag och andra som är som jag. Jag vågar inte ens skriva om öl. Saarikoski drack öl både i Dublin och i Prag.

Montenegrinen rynkade pannan när han hörde städernas namn. Han sa tungt att han fått intrycket att monstret var häpnadsväckande och oroande berest. Det var tydligt att det höll på att recognoscera hela Europa. Ingen kunde tvivla på att Montenegro var ett tilltalande objekt. Jag sa att det huvudsakligen var norra Europa som drabbades av monster. Jag pekade på min tallriks forellrester och nämnde att man i mitt land till exempel inte fick fiska forell om man var poet. Det fanns ett verkligt supermonster som hade ensamrätt på den saken. Trots att supermonstret inte längre levde hade det för evärdlig tid ensamrätt. Under sin levnad flackade supermonstret över hela världen och fiskade för övrigt forellerna i Spanien men det

hade ändå bara så att säga drabbat de allra nordligaste länderna.

— Foreller är ändå bara foreller, sa Tammeri. Jag menar inte att jag har nånting emot foreller. Tvärtom. Men inte börjar man sjunga efter några foreller. En forell går ju liksom inte direkt i blodet.

— I Montenegro sjunger vi när vi äter foreller, sa montenegrinen. Fast vi dricker förstås en del till forellerna. Det är kanske därför vi sjunger. Jag önskar att jag kunde lita på er när ni säger att monstren inte kommer att drabba oss.

— Vi är här just därför att vi vet att här finns inga monster, sa jag. Det är därför vi reser. Jag tycker om att fiska foreller och min vän här trivs bra med en slivovitz.

— Ni måste åka till Montenegro, sa montenegrinen. Där kan ni äta och dricka och sjunga hur mycket ni vill och hur länge ni vill. Montenegro är ett mycket gästvänligt namn. Er vän här får skriva precis som han vill om alla tvåhundra-

sextiosju dryckerna. Om sitt eget lands drycker också för den delen. Det skulle vi uppfatta som nyttig och klagörande undervisning. Det är sånt som kallas förbrödring. Han hällde upp ännu ett glas åt Tammeri som var djupt försjunken i det stillsamma landskapet. Jag undrade om han tänkte på att Saarikoski också hade skrivit om slivovitz. Ett dygn senare anlände vi tillsammans till Montenegro. Det var mycket riktigt ett gästfritt land. ■

Vireda kyrka.

En färd på Sveriges vackraste landsväg

Jönköpingsortens Konvalescentförening hade detta år en kortare bussutflykt med Tranås som slutmål. Det har visat sig att långa och för många tröttsamma resor icke ger det värde och innehåll som man väntat. Detta beror förstås huvudsakligen på medlemmarnas ålder och kondition, säger GUSTAV ENGLUND i denna reseberättelse.

Från Jönköping gick färden den 18 juni via Huskvarna över den breddade och upprustade Ådalsvägen upp till toppen av Huskvarna-bergen och vidare mot målet Tranås. Första anhalten gjordes efter cirka fyra mil då Haurida och en gammal medeltidskyrka sedan 1100-talet besöktes. Lite längre

fram besöktes ytterligare en gammal medeltidskyrka i Vireda socken. Där kan byggnadsåret spåras ända till omkring 1000-talet. Båda dessa helgedomar är unika i sitt slag med målningar invändigt på tak och väggar med bilder av självaste hin håle, men också av den som kan rädda vår syndiga själ från eldens gehenna.

Efter detta så intressanta kyrkibesök fortsattes resan till slutmålet Tranås. Staden har tidigare varit en trädgårds- och villastad, men även denna vackra stad har industrialiserats och är nu mest känd för skinn- och pälsstillverkning, men även bla möbelfabriker och nu senast tillkomna multinationella storföretaget "Stiga" som i huvudsak tillverkar idrottsredskap. Vi hade fått löfte om ett besök, men

affärsmän från såväl in- som utlandet hade kommit mellan och deras besök var mer intressant än en grupp hjärt- och lungsjuka.

Tranås är också sedan gammalt känd som en bad- och kurort. Den vackra sjön Sommen med förnämliga badstränder gränsar intill Tranås. Kommunen har också ett fint och välkött friluftsbad vid Sommens strand, "Hät-tebadet". Våra guider var medlemmar från föreningen i Tranås och med deras hjälp gjorde vi en rundtur i staden med omgivningar. Vi tog bla en titt på det gamla privata Romanäs sanatorium, som nu ägs av Göteborgs stad och blivit alkoholistanstalt. Man kan undra vad dåtidens byggherrar skulle säga om de kunde vakna upp och se utvecklingen. På ett annat sanatorium med samma slags patienter frågade under-tecknad läkaren om alkoholproblemen på sjukhuset numera och jag fick till svar "att det aldrig varit så nyktert som nu". Men det är omöjligt behålla patienterna någon längre tid.

Efter denna rundvandring ställdes färden till "DHR:s Tranåsbaden" där lunch intogs. Det måste erkännas att DHR här skapat en förnämlig anläggning för i första hand rullstolsbundna, men även andra handikappade har tillträde i mån av plats. Den är också en kursgård med relativt nya och goda lokaliteter för i första hand handikappade av olika slag.

Från Tranås fortsatte resan till Örserums brunn och badrestaurang, där föreningen bjöd alla 40-talet resenärerna på eftermiddagskaffe. Efter promenader i den vackra brunnsparken intill sjön Ören, ställdes färden till Gränna glashytta som besågs.

Dagen började lida mot sitt slut och på Sveriges vackraste landsväg bar det åter mot smålandsmetropolen. En lyckad utflykt med strålände sol och värme i grönskande smålandsbygd var till ända med glada och nöjda medlemmar från Jönköpingsföreningen. ■

Solkusten bjöd på regn, åska, storm och sol och 20 grader

Kristi Himmelsfärdsdag flög fem Fhlisare till Bulgarien tillsammans med 23 från hela landet inom RHL. Eftersom ej änglavingarna bar oss, tog vi flyget vid Arlanda, och svävade ovan molnen — 10 000 m i 3 1/2 timmar. Sedan tog det nästan lika lång tid att komma igenom tull och annat i Burgas och med buss till Sunny Beach. Men det är ingen brådska i Bulgarien fick vi veta, och det hade vi väl inte heller, eftersom vi skulle på semester och vila och avstressning. BRITT HENRIKSON har varit med på årets RHL-resa till Bulgarien.

Hotell Kuban, det nyaste och bästa på Sunny Beach, blev vårt hem och det var spännande att gå i restaurangen. Den lilla engelska man kunde, var ej till stor nytta. Tyska hade varit bättre, men man kan väl "snacka med händerna" och peka. Vi hade alla fått en bing med mat-leva som man kunde både äta och dricka på, var som helst i Sunny Beach.

Valutan här heter leva, med stotikki som småmynt och även här hade valutan svängt till vår nackdel.

Första veckan sken solen varannan dag (nåja, så blir man väl inte sönderbränd), den andra veckan blev det sämre. Åska, regn, blåst och storm och svart flagg vid "Solkusten".

Elva våningar upp

Margareta och jag bodde 11 våningar upp med 4 hissar, som gick för det mesta, men vi hade en underbar utsikt över havet, med denna skiftande väderlek och tjugiga solnedgångar. Bekväma sängar och badrum och solbalkong, gjorde att vi trivdes både ute och inne.

Den första utflykten, var en informationstur till Sushura, ett världshus i bungalowstil, där vi blev bjudna på vin och information, hur vi skulle få dessa 14 dagar att gå.

Lördagsnöjet blev en tur till bergen, till en lägerfest. Denna utomhusanläggning kan ta emot 700—800 gäster

och ändå blev det trevligt. Plommonbrännvin och Schopska salladen som vi skulle möta överallt, en sallad med tomater och gurka i bitar och annat grönt, med en stor riven fårost över. Vitt vin och grillad gris, bröd att bryta till, tji potatis. Musik och folkdans, ja, riktiga brunbjörnar var också med i dansen och till sist dans med bara fötter på glödande kolen av lägerelden.

En tur till ett jordbrukskollektiv

En bytur, till jordbrukskollektivet Goritza och vi fick se skola, läkarstation och tandläkarstol m m. En arbetsledare eller vad han kallades mötte oss och bjöd in oss till Kulturhuset. Vi fick slå oss ner i knarriga smala träbänkar ingen risk att somna och vi hörde på 3 språk (finska) om kollektivet. Stora områden av vinodlingar, gurka, tomater och andra grönsaker, ingen potatis, bara lite till turisterna.

Stora fruktodlingar åkte vi förbi och ett vattensjukt område. Det var saltupptagning.

En familj i ett stort hus med TV, där 3 generationer bodde, besöktes och i trädgården blev vi bjudna på Persikolikör. Tilltugget var stora brödtärningar av ett grovt matbröd som doppades i skålar med kryddor, paprika, kummin m m. Min svenska kaffetarm slog dubbelknorr av längtan. Dagen avslutades i Nessebar med middag på "Kaptenernas hus", schopska salladen, plommonbrännvin m m.

För lite tid i Burgas

Kreimore-turen var en annan tur med för lite tid i Burgas och en annan gammal stad Socopol. Och för långa vandringar i leriga naturparker, med hägrar som lyfte, näckrosor och slöa grodor. Den dagen blev det en härlig lunch nere vid stranden på Hotell Kreimore. Matsedeln den vanliga början med kokt höns med stora varma bröd och som avslutning kall jougert.

En "panoramatur" gjorde vi i slutet av vår vistelse, som talade om vad vi skulle ha gjort. En lunch på en nattklubb ingick i priset. Vi serverades av bulgarer i folkdräkter med stövlar, mjuka och tystgående.

Tiden gick fort

Dessa 14 dagar gick så fort och snart satt vi på planet hem. Det gick fortare att komma ut ur landet och snart var vi uppe i 10 000 meter. Vädret var klart och soligt och det var fantastiskt att se Europa med rutiga fält och så kallade blå vattenstråk. Små myror sprang fram och tillbaka på vägarna eller var det bilar.

Skall jag göra en liten sammanfattning? Sunny Beach eller Stancév Brjagr som det heter på bulgariska, betyder ju solkusten, bjöd på regn, åska, storm och sol ibland, ca 20 grader.

Lätt att andas

Men för de hjärtsjuka var det behagligt att slippa hettan, vi kunde hänga med på utflykter. För de astmatiska var det lätt att andas för en del och för andra blev det stora bekymmer. Och bekymmer fick paret syster Barbro och färdledare Norman Weber. Det var ju 2 grupper, den ena kom den 20 maj, ca 25, och vi kom den 27 maj, 28 stycken. Det blev 3 jobbiga veckor med nattvak, det är lätt att få läkare och medicin men, sen var det stopp.

Jag vill till sist komma med ett varmt tack för att jag fick komma med i år och det instämmer vi alla i som var med. Vi kom bra tillsammans, redan vid Arlandabussen nickade vi åt alla med RHL-nålen. Och glöm ej att förmedla vårt varma tack till familjen Barbro och Norman Weber med de käcka grabbarna Sebastian och Christoffer. ■

Men runt Siljan där sken solen

Solen sken och glada ansikten lyste emot oss, då vi välkomnade resenärerna vid HCK i Borlänge för att embarkera den snygga bussen från ESSE-busstrafik i Gustafs med dito chaufför, för att göra en resa runt Siljan i RHL:s regi den 18 juni.

Vi for över Falun, där bussen skulle fyllas på med flera personer. Så antalet blev 39 glada resenärer.

Allsångsblad delades ut, och vi sjöngo både i dur och i moll, samt hade trevligt. När Leksand nalkades och vi

såg Siljan, då sjöng vi kaffevisan, ty då visste vi att snart har vi Siljansnäs och Björkberget i faggorna. Siljan lyste så blå, och så började bussen pusta uppför backarna, och i ett huj voro vi framme vid härligt gott kaffe och Buf-fils-Annas specialité: äppelmunkar och wienerbröd. Så all den fagra utsikten ovanpå det, var underbart.

Så tackade vi och for vidare över Sollerön och Mora. Blev så en titt in i Nusnäs för att se deras dalahästtillverkning. Det blev affärer i både fär-dig och råämnensvara av hästar, ja vi såg ju bara hästar.

Sen hastade vi till Rättvik, tog en halvtimmes paus där, innan vi skulle bestiga och inta lunchen i den vackra Gärdebygården.

Även en rolig dag måste nalkas sitt slut och hemfärden gick över Grycksbo, och Else Ekström läste vackra dikter och tackade oss i resekommittén för resan och hurrade även för vår chaufför.

Astrid Berg

Landet där Gud vredgades och log

Drygt ett femtiotal medlemmar hade samlats lördagen den 12 juni för att göra en resa till "Höga Kusten". Vackert väder syntes det bli, och alla var utrustade med solskenshumör, berättar GERD AHLANDER i denne reserapport från Sundsvall.

Resan gick E4 norrut och första rasten var utlovad vid Sandöbron i Lunde. Jag kommer alltid ihåg Lunde varje gång jag stannar där, dels kravallerna på 1930-talet, och Sandöbron ras 1939, båda med förluster i människoliv.

Vi passerade över Sandöbron och Lugnvik, där de första molnen drog fram, en regnskur blev följd, men det brukar rensa luften. Vid Skogs kyrka tittar solen åter fram.

Vi följer E4 längre norrut och målet är nu Skuleberget där uppehåll skall göras för en kaffestund. Skall smaka gott tycker vi alla.

Eftersom vi nu kommit till landet där "Gud vredgades och log", kom det ännu en regnskur, ännu har Tor inte låtit sin Hammare dåna som av molnen att döma inte är omöjligt.

Jag tror att vår chaufför är kaffesugen, för han har nu en otrolig fart på de krokiga vägarna. Vi passerar Ullångers kyrka, och det är grönskande bygder överallt.

Det är tyst i bussen, alla tycks vara betagna av den storslagna natur som vi åker igenom.

Vi passerar nu Vibyggerå kyrka och centrum, i fjärran syns nu Skuleberget som är målet för en kaffepaus.

Innan vi åker vidare gjorde jag en historik över Ångermanland. Det visade sig att fem av deltagarna var infödda ångermanlänningar, som fick hälsa de övriga välkommen till landskapet.

Målet var nu Nordingrå kyrka och Körningsgården. Efter att ha intagit en mycket god och riklig måltid, fortsatte resan mot Bönhamns fiskeläge.

På krokiga och smala vägar fortsätter nu färden mot Nora kyrka, vidare Torrom och Skullersta ner mot Nordvik och nyadal, där färjan skall föra oss över Ångermanälven till Veda.

Nu ställs åter färden söderut mot Sundsvall.

Alla intygar att resan varit mycket trevlig, och ber att få framföra sitt tack till de som hållit i trådarna för resan, och särskilt kassören som tydligen inte glömt "kassakistan" hemma. Vackert väder står fortfarande till vårt förfogande så "Gud ler tydligen ibland".

Bohusfolket gjorde sex dagers resa i Dalarna

De hjärt- och lungsjukas förening i Uddevalla och Hunnebostrand gjorde i slutet på maj en sex dagars resa till Dalarna.

Färden gick över Mariestad, Filipstad och Ludvika, där övernattnings skedde. Sen fortsatte resan med besök i Stora Tuna kyrka, vid Brunnsvik och i Ornässtugan, därefter till Sundborn och besök på Carl Larsson-gården.

Resan fortsatte till Leksand, där in-kvartering skedde på turisthemmet "Tre Kullor", där bodde man sedan den övriga tiden. Varje dag gjordes sedan utflykter till olika mål runt Siljan.

Sålunda gjordes besök på Sollerön hos Tollas keramikverkstad. I Mora var vi och besökte Zornmuseet. Många var

också och besökte och hälsade på Mora Nisse i hans affär.

Föreningens ordförande Karl Jönsson hade ordnat ett besök hos de hjärt- och lungsjukas förening i Falun, där vi blev väl mottagna. Under ciceronskap av medlemmar i Faluföreningens styrelse besågs hoppbacken och vintersportsanordningarna i Falun. Efter visningen bjöd föreningen i Falun på kaffe och underhållning.

Nästa besök gjordes i Rättvik där medlemmarna fick gå och shoppa i affärerna. Dalahästtillverkningen i Nusnäs besågs noggrant och många var de hästar som fick följa med till Bohuslän. Linneväverier, bland annat Masens väveri i Insjön fick också ett besök och även många av hans vackra arbeten fick följa med hem.

Sedan kom turen till Tällberg där vi var och såg Gustaf Ankarcronas gård och Klockargårdens hemslojd. Överallt blev vi väl mottagna och inte minst hos den charmanta värdinnan Ruth Samuelsson på Tre Kullor som gjorde allt för vår trevnad.

Deltagarna var under resan hem rörande eniga om att styrelsen gjort ett mycket gott arbete när de ordnat resan. Till detta bidrog inte minst den utmärkte reseledaren, Lars Hägg, som skötte arrangemangen och roade oss på bästa sätt.

Martin

Ådalenresa ger fina vyer

Lövsta Hjärt- och lungsjukas lokalförening i Umeå, har haft sin sommarutflykt. Resan gick via Örnsköldsvik till Nordingrå.

Där antrade Gunnar Viklund bussen, för att guida oss. Han berättade Nordingrås historia, skickligt och vant. Vi fick se Bönhamn, Backsta kapell och Sörliberget, allt med den skönhet och storslagna natur som Ådalen är mäktig.

Sedan gick resan till Kramfors med övernattnings på hotell Kramm. Efter frukost, ställdes resan hemåt, men då mot Näsåker. Vi fick även se utsikten från Hallstaberget. Vilka vyer!

Efter kaffe i Näsåker besök i Pelle Molins stuga. Nöjda resenärer var eniga om att arrangörerna är värda mycket beröm för en välplanerad fin resa. Och vi som åkte med, ser fram emot nya resor.

Aina Gustafsson

Ska var och en bara tänka på sig själv eller ska vi ställa upp för varandra?

Det är dags att stå upp till försvar för tryggheten, för skatterna.

Socialdemokraterna lovar inte att sänka de totala skatterna.

Vi vill i stället göra livet bättre för barnen, de äldre, handikappade och sjuka.
Vi vill använda pengarna där de gör mest nytta.

Det är solidaritet. Och den behöver vi alla.

Moderaterna säger att skattesänkning är den viktigaste sociala reformen. Men det blir pensionärerna, de handikappade, de svaga i samhället som drabbas.

Vi kommer att bekämpa denna högerpolitik.

LO, TCO och regeringen är överens om skatterna nästa år.

Vi vill sänka den statliga skatten med 1950 kronor för de flesta löntagare.
Det motsvarar en lönehöjning med 8–10 procent.

Skattesänkningen betalas genom att arbetsgivaravgiften höjs med 3 procent. Det är ett förslag som både motverkar prisstegringar och ger löntagarna ett hyggligt tillskott även nästa år. Utan att minska samhällets resurser.

Vi ska fortsätta hävda solidaritetens idé. Och slåss för löntagarnas skatteförslag.

Tillsammans kan vi göra ett bra land bättre

 socialdemokraterna

Vi ska bygga vidare för jämlikhet och trygghet.

Centern har varit pådrivande när det gällt social trygghet och jämlikhet. Folkpensionerna, sänkt pensionsålder, barnbidragen, allmän arbetslöshetsförsäkring och större rättvisa åt dem med små inkomster, är några exempel.

Centern slår vakt om den sociala trygghet som uppnåtts. Och bygger vidare.

Pensionärerna ska garanteras sin andel i välståndökningen. Barnbidragen ska liksom folkpensionerna skyddas mot inflation. Föräldrar med barn upp till tre år får rätt till arbetstidsförkortning, tjänstledighet och vårdnadsersättning.

Den grundläggande hälso- och sjukvården flyttas närmare den enskilda människan. Vården i hemmen underlättas.

Löftena till gamla och sjuka om vård och omsorg ska infrias innan vi kan lova att sänka det totala skattetrycket.

 centern